

Keskkonnaministri määruse
„Keskkonnaministri 13. jaanuari 2005. a määruse nr 1
„Metsise püsielupaikade kaitse alla võtmine” ja
keskkonnaministri 14. septembri 2005. a määruse nr 61
„Laiialehise nestiku, soohiilaka ja kollase kiviriku püsielupaikade kaitse alla võtmine ja
kaitse-eeskiri” muutmine” eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Vastavalt looduskaitseaduse § 10 lõikele 2 on keskkonnaminister võtnud kaitse alla 13. jaanuari 2005. a määrusega nr 1 „Metsise püsielupaikade kaitse alla võtmine” Ida-Viru maakonnas Alutaguse vallas Permisküla metsise püsielupaiga. 14. septembri 2005. a määrusega nr 61 „Laiialehise nestiku, soohiilaka ja kollase kiviriku püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” on keskkonnaminister võtnud kaitse alla Ida-Viru maakonnas Alutaguse vallas Punamäe laiialehise nestiku püsielupaiga. Nimetatud määruste muutmise määruse eelnõu koostamise eesmärk on kaitstavate loodusobjektide tüübi muutmine, kuna püsielupaikade maa-ala liidetakse Puhatu looduskaitsealaga. Moodustatav kaitseala hõlmab valdavalt Natura 2000 võrgustiku Puhatu linnu- ja loodusala.

Keskkonnaministri määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti kaitse planeerimise büroo kaitse planeerimise spetsialist Triin Amos (tel 733 4163, e-post triin.amos@keskkonnaamet.ee). Eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise büroo juhtivspetsialist Riina Kotter (tel 325 8404, e-post riina.kotter@keskkonnaamet.ee), õigusliku ekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna peajurist Lüüli Junti (tel 680 7435; e-post: lyyli.junti@keskkonnaamet.ee) ja advokaadibüroo GLIMSTEDT vandeadvokaat Mirjam Vili (tel 611 8050, e-post mirjam.vili@glimstedt.ee). Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumite vahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson (tel 6262 880, marika.erikson@envir.ee). Ekspertdihinnangu on andnud Eerik Leibak ja keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu

Puhatu looduskaitseala (edaspidi *kaitseala*) kaitse-eesmärk on kaitsta Puhatu soostiku ja sellega piirnevate alade koosluste, maastiku ja elustiku mitmekesisust ning kaitsealuseid liike ja nende elupaiku. Puhatu looduskaitseala on moodustatud Vabariigi Valitsuse 21. jaanuari 1999. a määrusega nr 24 „Puhatu looduskaitseala kaitse alla võtmine, kaitse-eeskirja ja välispiiri kirjelduse kinnitamine” Kohtla-Järve TSN TK 17. jaanuari 1967. a otsusega nr 7 loodud Borovnja jõe ürgoru taimestiku-loomastikukaitseala ning Ida-Viru Maavalitsuse 16. augusti 1990. a määrusega nr 170 loodud Permisküla ida-võsalille mikrokaitseala baasil. Kaitseala laiendatakse, liigikaitselisel eesmärgil liidetakse kaitsealaga Permisküla metsise püsielupaik ning Punamäe laiialehise nestiku püsielupaik. Püsielupaigad liidetakse, kuna need külgnevad kaitsealaga ning nii tagatakse kaitstavate liikide elupaikade sidusus ja kaitstakse teisi püsielupaikade territooriumile jäävaid loodusväärtusi. Püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi. Püsielupaikade maa-ala on aga osa terviklikust loodusväärtuste kompleksist, mistõttu on otstarbekas see ala kaitsealaga liita. Permisküla metsise püsielupaiga maa-alal on inventeeritud nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (edaspidi *loodusdirektiiv*) I lisas nimetatud elupaigatüübid metsastunud luited (2180), liigirikkad

madalsood (7230), vanad loodusmetsad (9010*), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080) ja siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) ning Punamäe laialehise nestiku püsielupaiga maa-alal vanad laialehised metsad (9020*). Elupaigatüübi nimetuse järel sulgudes on kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt loodusdirektiivi I lisale. Tärniga (*) on tähistatud esmatähtsad elupaigatüübid. Kaitsealal esinevad laialehisele nestikule sobilikud niisked laialehiste puuliikidega metsakooslused ning metsisele sobilikud raba- ja metsakooslused. Kaitsealaga liidetav Permisküla metsise püsielupaik ühtib osaliselt Permisküla kalakotka püsielupaigaga. Püsielupaikade territoorium on määratud sihtkaitsevööndisse ja piiranguvööndisse, kus kehtestatakse metsise ja laialehise nestiku ning nende elupaikade kaitseks piisav kaitsekord.

Kaitseala kogupindala on 12 823,9 ha. Sellest moodustab riigimaa 12 690,8 ha (99%, sh 4507,2 ha metsamaa), eramaa 129,1 ha (1%, sh 66,7 ha metsamaa) ja jätkuvalt riigi omandis olev maa 4 ha (sh 3,5 ha metsamaa). Kaitsealale liidetud püsielupaikade pindala on 398,7 ha, millest eramaad on 25,2 ha ja riigimaad 373,5 ha.

Looduskaitseala moodustamise tõttu puudub vajadus ala kaitsmiseks püsielupaikadena. Puhatu looduskaitseala sihtkaitsevööndi ja piiranguvööndi kaitsekord tagab liikide soodsa seisundi säilimise.

3. Maaomanike seisukohad

Kaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek, mille käigus selgitati ka püsielupaikade liitmist kaitsealaga, toimus 20. aprillist 10. maini 2015. a Keskkonnaameti Viru regiooni Jõhvi ja Iisaku kontoris ning toleaeagses Illuka Vallavalitsuses. Teated kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmusid 16. aprillil 2015. a üleriigilise levikuga ajalehes Eesti Päevaleht ja kohalikus ajalehes Põhjarannik, sh selle venekeelses väljaandes *Северное побережье*. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 15. aprillil 2015. a.

Looduskaitseeaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti kaitsealal paikneva 34 kinnisasja 24 eraomanikule, toleaeagsele Illuka Vallavalitsusele, Ida-Viru Maavalitsusele, Maanteeametile, Keskkonnainspektsiooni Ida-Virumaa büroole ja Riigimetsa Majandamise Keskusele teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta. Eesti Post tagastas neli kirja märkega „Hoiutähtaja möödumine”, neist kaks olid Permisküla metsise püsielupaigale jääva Anna kinnistu omanike kirjad. Kinnistute omanikke, keda ei olnud võimalik tuvastada, teavitati kuulutusega üleriigilises väljaandes Eesti Päevaleht 1. juulil 2015. a ja neile anti täiendavalt kaks nädalat aega ettepanekute esitamiseks. Kaitse-eeskirja eelnõu avalik arutelu toimus 28. mail 2015 toleaeagses Illuka vallamajas.

Keskkonnaametile ei laekunud avalikustamise perioodil ühtegi kirja.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Metsise ja laialehise nestiku püsielupaikade määruste muutmise määruse eelnõu koostamisel on lähtutud looduskaitseeaduses esitatud nõuetest ning arvestatud vastavust järgmiste EL õigusaktidega:

1. EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (EÜT L 103, 25.04.1979, lk 1–18).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri” lisa 1 punkti 1 alapunkti 42 kohaselt hõlmab ala Puhatu linnuala ning punkti 2 alapunkti 322 kohaselt Puhatu loodusala. Seetõttu tuleb Puhatu looduskaitsealal (mille koosseisu püsielupaigad arvatakse) tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Puhatu loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2007) 5402 all, ELT L 012, 15.01.2008, lk 118–265). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 26. novembri 2015. a rakendusotsusega (EL) 2015/2371, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu üheksas uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbri C(2015) 8214 all, ELT L 338, 23.12.2015, lk 436—676).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult esinevate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide (antud alal metsise) arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Koosmõjus Puhatu looduskaitseala kaitse-eeskirjaga on määrusel loodus- ja elukeskkonnale positiivne mõju, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab koosmõjus Puhatu looduskaitseala kaitse-eeskirjaga tagada metsise ja laialehise nestiku elupaikade kaitse, millega kehtestatav kaitsekord arvestab metsise ja laialehise nestiku elupaikade kaitse vajadusi.

Püsielupaikade liitmine kaitsealale aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020.

Püsielupaigad on juba riikliku kaitse all ja peale kaitstava loodusobjekti tüübi muutmist jäävad kaitse alla Puhatu looduskaitseala koosseisus, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning

riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb eelnõu jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta. Püsielupaikade liitmisel kaitsealaga arvatakse kaitse alt välja 0,4 ha varem sihtkaitsevööndisse kuulunud maad, mis kõik on riigiomandis ja metsamaa. Varasemalt Permisküla metsise püsielupaiga piiranguvööndisse kuulunud maast arvatakse sihtkaitsevööndisse 118,9 ha, mis kõik on riigiomandis. Varasemalt sihtkaitsevööndisse kuulunud maast arvatakse piiranguvööndisse 0,2 ha, mis kõik on riigiomandis. Määruse jõustumisel väheneb Alutaguse valla maamaksutulu esialgse arvestuse järgi ligikaudu 101 eurot aastas. Määruse jõustumine ei too kaasa organisatsioonilisi muudatusi.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisaja väärtusele vastava tasu eest. Püsielupaikade liitmisel kaitsealaga ei arvata sihtkaitsevööndisse täiendavalt eramaid ja riigil vastavad kulud puuduvad.

Natura 2000 alal asuva erametsamaa omanikule makstakse toetust, et kompenseerida Natura 2000 metsaalade majandamisest saamata jäänud tulu. Kaitsealaga liidetavatel püsielupaikadesse jäävad erametsad on juba varem Natura toetusõiguslikud ja kaitsekord erametsade osas ei muutu. Seega riigil lisakulud Natura erametsa toetuste maksmiseks puuduvad.

Liidetavates püsielupaikades puuduvad poollooduslikud kooslused ja vastavad kulud riigil puuduvad.

6. Määruse vaidlustamine

Määrust on võimalik vaidlustada, esitades kaebuse halduskohtusse halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras, osas, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused, mis puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätteid, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

7. Määruse jõustumine

Käesolev määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastatakse teiste ministriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu.